

ŞOLEM ALEYHEM

Damdaki Kemancı

Sütçü Tevye ve Kızları

Türkçesi
Hayrullah Örs

Remzi Kitabevi

DAMDAKI KEMANCI / Şolem Aleyhem

© Türkçe çeviri: Remzi Kitabevi, 2018

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Türkçesi: Hayrullah Örs

Düzeltili: Mecit Demir

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1847-0

BİRİNCİ BASIM: Sütçü Tevye adıyla, 1970

İKİNCİ BASIM: Şubat 2018

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika No: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika No: 12068 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çiğçi Mücellit, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul

Tel (212) 629 4783

İÇİNDEKİLER

Çevirmenin Sunuşu	7
Sütçü Tevye.....	9
Tevye Faka Basıyor	32
Bugünün Çocukları.....	50
Hodel	72
Have	92
Sprinze	109
Tevye Filistin'e Gidiyor	128

ÇEVİRMENİN SUNUŞU

Bu küçük kitapla Türk okurlarına tanıtmaya çalıştığımız Şolem Aleyhem, daha doğrusu, asıl adıyla Şolem Rabinoviç, 2 Mart 1859'da Ukrayna'da Perejslav kasabasında doğdu. Babasının yolunda giderek daha 21 yaşında rabbi (haham) oldu. 1888-89'da, Kiev'de, "Yahudi Halk Kitaplığı" adlı bir yıllık çıkarmaya başladı. Bu yıllık, artık sadece halk fıkraları ve şarkılarının değil, gerçekten güçlü edebi eserlerin de dili olan "Yahudice" idi. Ortaçağda katliamlar ve zulümlerden doğuya kaçmış, özellikle Polonya'da yerleşmiş Yahudiler arasında IX. yüzyıl Almancasının zamanla aldığı bir şekil olan bu dil önceleri İbrani harfleriyle yazılıp okunuyordu ve içerisine Rus, Leh, İbrani dillerinden birçok kelime girmiş bulunuyordu.

Günümüzde Yahudice yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır. Ama önceleri sadece halk hikâyeleriyle Hassidimlik gibi mistik halk tarikatlarının inançlarını dile getiren Yahudice, özellikle XIX. yüzyılda çok güçlü bazı yazarların elinde artık tam bir yazı dili haline gelmişti. Bu yazarların ilki, Mendele takma adını kullanan Abramoviç'tir (1917-1936). Bundan sonra Yizhak Leib Perez (1851-1915), Salomon Anski (1864-1920) ve daha birçokları gelmektedir. Bu yazarlar arasında en sevimli ve acılığını en az meydana vurana, hiç şüphesiz Şolem Aleyhem'dir. Ötekilerin bazılarında belirli bir rol oynayan mistik tasarımlar yerine sevimli bir Tanrı güvencine rastlarız onun eserlerinde. Onda da

haklı olarak keskin taşlamalara rastlanır ama o, Max Brod'un dediği gibi, iğnesini batırdığı yeri hemen okşayarak acısını unutturmasını bilir. 1905'te Rusya'da yapılan korkunç ve yaygın pogromdan (Yahudi katliamı) canını zor kurtararak Avusturya, Romanya, İsviçre, Belçika, Fransa, İngiltere ve Amerika'da kalem ve özellikle konferanslarının sağladığı imkânlarla geçinen Şolem Aleyhem, her şeye rağmen, kendine seçtiği takma adın da (selamünaleyküm = barış sizinle olsun) açıkça gösterdiği gibi, insanları çok seven, taşlamalarında bile daima yapıcı bir yön bulunan, gerçek bir insandır.

Şolem Aleyhem, 1916 yılında New York'ta öldüğü zaman artık ünü dünyaya yayılmış bir yazardı. Bu ün, başka birçoklarında olduğu gibi çabucak silinip gitmedi, tersine, gittikçe daha yayıldı ve parladı. Ölümünden 44 yıl sonra (1960) Paris'te UNESCO sarayında onu anmak için düzenlenen sergiye on sekiz memleketin katılması da bunu açıkça gösterir. Şolem Aleyhem'in eserleri birçok dile çevrilmiş, birçok şehirde sokaklar ve meydanlara onun adı verilmiş, hatta bazı posta idareleri onun portresini taşıyan pullar çıkarmışlardır.

Derler ki, 1906'da New York'ta dostları onu Mark Twain'le tanıştırmak istemişler ve bunun için bir toplantı tertiplemişler. Mark Twain, başkalarının kendilerini tanıştırmasını beklemeden ona elini uzatmış, "Ben kendi kendimi tanıtmak istiyorum size. Amerika'nın Şolem Aleyhem'i de benim işte!" demiş.

Bu hikâye, Şolem Aleyhem'in dünya yazarları arasındaki yerini belirtmeye yeter.

SÜTÇÜ TEVYE

Parası kıt ama çocuğu bol Tevye'nin nasıl bir rastlantıyla kısmetinin açıldığının acayip hikâyesi anlatılmaya değer. Onun ağzından dinleyelim bunu.

**Yoksulu topraktan yükseltir,
ve fakiri çöplükten çıkarır.**

MEZMUR, 113, 7

Eğer birine büyük ikramiye kısmet olmuşsa, dinliyor musunuz Reb⁽¹⁾ Şolem Aleyhem, kendiliğinden kapından içeri giriverir o, nasıl ki mezmurlarda buyurulmuştur: “Gitit makamında okunacaktır: ‘İnsanın talihi oldu mu, her yandan koşup gelir ona ve bunun için ne akıl, ne de beceri gerekir.’” Ama, Allah korusun, talihin yok mu, o zaman çatlayıncaya kadar söylesen, geçen yıldan kalma kar kadar faydası olmaz. Nasıl derler: “Kötü bir beygire karşı ne bilgelik kâr eder, ne de öğüt.” İnsan çalışır, insan çabalar, neredeyse, Siyon’un düşmanlarının başına olsun, yatıp ölecektir! Derken, Esther kitabında “Yahudilere kurtuluş ve yardım geliyor” dendiği gibi, bilinmez nereden, başarı

(1) Reb=rebe; (rabi). Efendi, öğretmen, bilgin anlamına rebe şekliyle bütün yetişkinlere kullanılır.

ve mutluluk yağar. Bu ayeti size tercüme etmem lazım değil ama bunun anlamı, içinde canı oldukça, insanın Tanrıya güvenmesi gerektiğidir. Ben bunu, Tanrının beni güttüğü ve şimdiki işime eriştiği sırada anladım. Yoksa, ninemin ninesi bile hiçbir zaman süttten çıkan şeyler satmamışken, peynir ve tereyağı satmak nereden gelirdi aklıma benim? Gerçekten, bütün bu hikâye başından sonuna dinlenmeye değer. Birazcık sizin yanınıza, çayıra oturayım, beygirceğizim de azıcık otlasın, hani sabah dualarında “Bütün yaşayanların canları Tanrıya hamdeder” dediği gibi; beygirceğizi de Allah yaratmadı mı?

Uzun lafın kısası, şöyle böyle şvuos⁽¹⁾ zamanıydı; daha doğrusu, yalan olmasın; bir iki hafta önceydi şvuostan ya da belki birkaç hafta sonraydı şvuostan. Unutmayın ki, –size tam tamına söyleyim– çarşambayla başlayan bir yıldı, yani dokuz yıl önce ama belki on, belki azıcık daha fazla. O zaman ben, şimdiki gördüğünüz Tevye değildim hani; yani gene o Tevye’ydim ama gene de başka biriydim. Ne demek bu? Eh, o zaman ben yedi kere yoksul biriydim. Doğrusunu söylemek gerekirse şimdi de zengin bir adam değilim ben. Brodskij⁽²⁾ kadar zengin olmam için bende eksik olan parayı siz de ben de bu yazdan Kamış Bayramı’na kadar kazanmayı dileyebiliriz. Ama o zamana göre gene de zengin bir adamım bugüne bugün. Kendimin bir atım var, kendimin bir de arabam var, şeytan kulağına kurşun, sağmal birkaç ineğim de var, hem de onlardan biri neredeyse doğuracak. Ağzımla günah işlemeyim. Her gün taze peynirim, tereyağım ve kaymağım var, hepsi de elceğizlerimle yapılmış çünkü biz hepimiz çalırız, boş oturanımız yoktur; karım, ömrü uzun olsun, inekle-

(1) Hafta bayramı, Hıristiyanların hamsin yortusu zamanında, paskalyadan elli gün sonra.

(2) O zamanın en zengin şeker fabrikatörü bir milyoner.

ri sağar, çocuklar süt kovalarını taşırlar, yağ yaparlar, ben de görürsünüz ya, her sabah pazara giderim; Bojberik'te bir yazlık evden ötekine dolaşırım, ara sıra insanlarla da buluşup konuşurum, hatta Jehupez'in en kibar adamlarıyla. Böyle, insanlar arasına girip insanlarla konuştuğca insan, kendinin de bu dünyada, total bir terzi değil, bir insan olduğunu duyar. Hele şabbattan⁽¹⁾ hiç söz etmeyelim: Şabbatta kral benim. Bir Yahudi kitabına göz atarım, haftanın suresini okurum, targumdan⁽²⁾, mezmurlardan, ata sözlerinden okurum. Bana bakıyorsunuz, Reb Şolem Aleyhem, içinizden düşünöyorsunuz ki: Şu Tevye gerçekten öylesine bir adam ki...

Uzun lafın kısıası, ne anlatacaktım size ben? Ya, işte böyle, Tanrının inayetiyle fukaranın fukarasıydım ben, günde üç ke-re çoluk çocukla açlıktan öldürdük, at gibi çalışırdım, ormanda tomruk çekerdim, vagon doluları tomruk! Karşılığında da ayıptır söylemesi, günde otuz kapık alırdım; o da her gün değil! Bu parayla, Tanrıya şükredip, bir kulübe dolusu aç boğazı doyurmak lazımdı ve insanla hayvan bir olmaz ama gene de Raş'i'nin neler demiş olduğuna aldıriş bile etmeyen, tersine, bütün gün yem yemek isteyen bir de at vardı. Ama ya Allah ne yapardı? Dendiği gibi, odur besleyici ve koruyucu, dünyayı da akıl ve hikmetiyle çekip çeviren! Benim böyle bir lokma ekme için didindiğimi görünce dedi ki bana: "Sen sanıyorsun ki artık bıçak kemiğe dayandı, gökler de başına yıkıldı, öyle mi Tevye? Hayır, Tevye, sen budalası! Çok geçmeden göreceksin ki Tanrı, eğer isterse, senin kaderini bir anda değiştirebilir ve dört yanın bir anda aydınlanır!" Biz de Roş-Haşono'da⁽³⁾ Unessane Toykef du-

(1) Kutsal hafta tatili: Cumartesi.

(2) Tevrat çevirisi.

(3) Roş-Haşono: Sonbaharda yılbaşı bayramı.

asında demez miyiz: ‘Kimin yüceltileceğini, kimin alçaltılacağını Tanrı bilir’, kimin arabaya bineceğini, kimin yaya gideceğini de öyle... Ama asıl iş, Tanrıya güvenmekte. Yahudi ummalı, bo-yuna ummalıdır! Ya bu arada gürültüye giderse? Eh, işte bunun için bu dünyada biz Yahudiyiz ya! Kitapta yazılı değil mi: “Sen bizi milletler arasından seçtin” diye; boşuna kıskanmıyor bizi dünya... E, niçin anlatıyorum bütün bunları size? Anlatıyorum çünkü Tanrının beni nasıl göttüğünü, bende ne mucizeler, ne alametler gösterdiğini anlatmak istiyorum size, siz de beni dinleyin ses etmeden bir yol.

Yazın bir gün arabamla ormandan geçiyordum; boş arabayla artık eve dönüyordum. Başımı eğmişim, dünya karanlıktı, boştu benim için. Beygirceğizim de zavallı, bacaklarını zor kımıldatıyordu, dayaktan öldürsem hızlı gitmek istemiyordu. “Gel” dedim ona, “birlikte ölelim. Senin de bir kere Tevye’ye at olduğundan beri, uzun yaz günlerinde bir bayramın ne olduğunu bildiğin yok!” Ortalık o kadar sessizdi ki, her kamçı sesi ormanda yankı yapıyordu. Güneş batmak üzereydi, gün can çekişmekteydi; ağaç gölgeleri Yahudilerin sürgünlüğü kadar uzamıştı ve hep tasalı düşünceler geçiyordu kafamdan; çoktan ölen insanların hayalleri karşımda beliriyor ve bana evimi hatırlatıyorlardı! Oda loştur iyice, çocuklar da sağ olsunlar, çıplak ve yalınayaktırlar, taze bir ekmek ya da belki bir francala getirir mi acaba diye babalarını gözlüyorlardır. Öteki de benim kocakarı da ancak bir kadının dırıldanabileceği gibi dırıldanıyordu: “Sana çocuklar doğurmak zorunda kaldım, tam yedi tane! Tanrı bu kötü sözlerim için beni cezalandırmasın ama çocuklarını ya boğ ya da ırmağa at!” Ne dersiniz, böyle laflar duymak hoş mu? Ama insan insandır, etle kandan yaratılmıştır! Lafla midisini dolduramaz ve eğer ben bir parça ringa balığını tıkınacak olursam, bir yudum da çay içmeyi isterim. Çay için de bir parça şeker lazım-

dır ama şeker Brodskij’de var, bende yok. Ömrü uzun olsun, karım: “Ekmeksiz yaşanır, mide de bunu affeder ama çaysız” der, “ben sabahları ölü gibiyim, çünkü çocuk” der, “geceleyin bütün gücümü kuvvetimi emiyor!” Eh, Yahudiyiz sonunda, akşam duamızı da etmemiz lazım.

Gerçi, dedikleri gibi, dua keçi değil ki kaçacak ama gene de dua etmek gerek. Gözünüzün önüne getirin bunun nasıl güzel bir dua olduğunu... Tam da on sekiz kutsama duasını okumaya başlamıştım, herhalde şeytan dürtmüş olacak ki at kaçmaya başladı, ben de peşinden; bir yandan dizginlere asılmak, bir yandan da dua etmek zorunda kaldım: “İbrahim’in Tanrısı, İshak’ın Tanrısı, Yakub’un Tanrısı!” Gerçekten güzel bir dua edişti bu! Üstelik de ben, tam da bu akşam apayrı bir içtenlikle ve güzel dua etmek istiyordum çünkü dua, yüreğimi hafifletecekmiş gibi geliyordu bana...

İşte böyle, arabanın yanı sıra koşuyor ve bir yandan da on sekiz kutsama duasını olanca sesimle ve sinagogda –bu da ormandan apayrıdır ya!– duacı kürsüsünde okunduğu tam melodisiyle söylüyordum. “Bütün canlı yaratıklara o bakar” diye okuyordum, “onlara inayet eder, yerlerde sürünenleri bile bundan yoksun bırakmaz”. Yeraltında karınlarını toprağın doyurduklarını bile. Ah, diyordum, yerin dibinde değil miyim ben de? Ah, ne kötü benim halim! Bütün yaz Bojberik’te yan gelen, güzel güzel yiyip içen, zenginlik içinde yüzenlere benzer tarafım var mı benim. Ah, dünyaların yaradanı, ne yaptım da bunu hak ettim? Ben de tıpkı öteki Yahudiler gibi insanım! Tanrım, anla halimi! “Sefaletimizi gör” diye de bir yandan okuyorum, “bak nasıl diniyoruz; biz fakir insanlara acı” çünkü, eğer sen acımazsan ya kim acıyacak onlara? “Sağıt bizi, ki dertlerimizden kurtulalım, ilaç yolla bize, çünkü zaten yaralıyız... Bu yıl bizi her çeşit ürünlerinle bolluğa kavuştur”, bu demektir ki, çavdara, buğdaya ve

arpaya! Ama ben bunların ne işime yarayacağını bilmiyorum ki. Beygirceğizime gelince, yulaf ha pahalı olmuş, ha ucuz olmuş – gerçi bence farkı var ama– onun umurunda mı? Ama Tanrıya böyle şeyler sorulmaz; hele bir Yahudi için büsbütün caiz değil bu. O her şeyi olduğu gibi almalı, her şeye karşı demeli: “Bu da benim iyiliğim için, mademki böyle istemiş Tanrı! Günahkârlar için de” diye ilahime devam ettim, “umut yoktur çünkü Tanrı, düşmanlarını kırar, şıarmışları da yok eder... “Bu dünyada Tanrı yoktur” diyen soylu kişiler görecekle günlerini eğer öteki dünyaya giderlerse; orada faizin faiziyle bunun tadını anlayacaklar, Tanrımız iyi bir hesapçıdır, şakaya da gelmez. Ona yalnız yakarabilirsin, ona seslenebilirsin: “Esirgeyici babamız, seslerimizi işit de acı bizlere, koru bizleri, karımla çocuklarıma acı, çünkü zavallılar aç, kavmin İsrail’e gene ver” diye dua ediyordum, “bir vakitki gibi, tapınağımı, kâhinlerini, Levililerini...” Derken ansızın beygirciğim duruvermez mi!

Ben çabuk çabuk on sekiz kutsamayı sonuna getirdim, gözlerimi kaldırdım ve gördüm: Ormanın içinden iki kişi bana doğru gelmiyor mu! Biçimleri tuhaf, kılıkları da tuhafın tuhafı. Kafamdan ilk geçen “Haydutlar!” oldu, sonra hemen dedim ki kendi kendime “Haydi be Tevye, deli misin sen! Bunca yıldır bu ormanda gece dolaşırsın, gündüz dolaşırsın, şimdiye kadar hiç haydut görmedin. Şimdi nereden geldi aklına haydutlar? Deeh!” dedim beygirceğizime, sanki hiç aldırış etmezmişim gibi bir iki de kamçı şaklattım.

“Reb Yahudi! Dur, Reb emmioğlu!” diye bağırdı adamlardan biri, bir bezi de salladı: “Birazcık dur, bekle biraz! Savuşma böyle! Tanrı korusun, sana bir kötülüğümüz olmaz!”

“Hah! Bir cin bu!” diye düşündüm ama arkasından kendi kendime “At kılığında öküz! Böyle birdenbire aklına cinler, şeytanlar da nereden geldi?” dedim. Beygirceğizimi durdurdum, iki

adama iyice baktım: İki kadını bunlar. Birinin, yaşlısının başında ipekli bir örtü vardı, öteki, genci de perukalıydı.⁽¹⁾

İkisinin de yüzleri kıpkırmızıydı, ter içindeydiler.

“Akşamlar hayrolsun! Hoş geldiniz!” dedim onlara, hem de bunu yüksek sesle, sanki keyifliymişim gibi söyledim: “Ne arzu buyuruluyor? Eğer bir şey satın almak istiyorsanız, düşman başına olsun, karın ağrısından başka bir şey bulamazsınız bende! Yoksa tam bir haftalık yürek çarpıntılarını mı, yoksa azıcık baş ağrısı mı, kuru sancılar mı, yaş dertler mi, boğuk buruntular mı istersiniz?”

“Sakin olun!” dediler bana. “Nasıl da boşandı çenesi! Böyle Yahudilere beş para ver söylet, on para ver susturamazsın! Biz bir şey satın alacak değiliz” dediler, “sizden sadece, Bojberik’in yolunu bilip bilmediğinizi sormak istiyoruz.”

“Bojberik mi?” dedim ve gülmeye başladım. “Bu, tıpkı” dedim, “bana acaba adımın Tevye olduğunu bilip bilmediğini sormak gibi bir şey.”

“Ya?” dediler. “Demek adınız Tevye? Akşamlar hayrolsun Reb Tevye! Ama neden güldüğünüzü anlayamadık” dediler, “Biz buranın yabancıyız, Jehupez’liyiz. Bojberik’te yazlıkta oturuyoruz. Birazcık gezmek için, dışarı çıkmıştık, bu ormanda sabah-tan beri dolaşıp duruyoruz. Yolumuzu kaybettik, bir türlü bulamadık. Sonra ormanda birinin şarkı söylediğini duyduk, önce, Tanrı korusun, haydut sandık. Yahudi olduğunuzu görünce, yüreğimiz biraz ferahladı. Anladınız mı şimdi?” dediler.

“Ha-ha-ha! Ne de haydut ya!” “Siz, hani bir yolcunun yolunu kesip de ondan bir tutam enfiye isteyen Yahudinin hikâyesini hiç duymuş muydunuz? Eğer isterseniz anlatayım size bunu” dedim.

(1) Evli kadınlar saçlarını bir perukayla örterlerdi.

“Hikâyeyi” dediler, “başka bir seferinde dinleriz. Şimdi Bojberik’in yolunu gösterin yeter!”

“Bojberik mi?” dedim. “Hay Allah! İşte tam da Bojberik yolundayız ya! İstesenez de istemesenez de bu yol sizi Bojberik’e götürür!” dedim.

“Ya neden şimdiye kadar sesinizi çıkarmadınız?”

“Bağırarak mıydım?”

“Öyleyse” dediler, “Bojberik’in ne kadar uzak olduğunu da bilirsiniz herhalde?”

“Bojberik uzak değil, birkaç verst⁽¹⁾ çeker çekmez. Yani beş altı verst bir şey ya da yedi, belki tam sekiz,” dedim.

“Sekiz verst!” diye bağırdı iki kadın birden, ellerini ovuşturuyorlardı, ha ağladılar, ha ağlayacaklardı. “Aman Allah, ne diyorsunuz? Biliyor musunuz ne dediğinizi? Az buz şey değil bu, sekiz verst!”

“Eh” dedim, “ne gelir elimden buna karşı? Eğer bana kalsaydı yolu biraz kısaltırdım. İnsan” dedim, “dünyada her şeyi denemeli. Olur ki” dedim, “çamur içinde bayır yukarı zor bela tırmanırsın, hem de şabbat başlamak üzeredir, yağmur suratını kamçılar, eller titrer, yürek de ha durdu ha duracak; derken dingingilin biri de kırılmaz mı sana...”

“Deli gibi konuşuyorsunuz” dediler, “aklınız herhalde başınızda değil! Ne uzun uzun masallar anlatıyorsunuz, herhalde ‘binbir gece masalları’ bunlar? Adım atacak gücümüz yok artık bizim, bütün gün bir fincan kahveyle bir parça tereyağlı çörekten başka bir şey koymadık ağızımıza, üstelik bir de geçmiş karşımıza, böyle masallar anlatıyorsunuz!”

“Öyleyse” dedim, “iş değişir. Hani nasıl derler: Aç ayı oynamaz. Ben açlığın tadını çok iyi bilirim, onun için bana açıkla-

(1) Rus uzunluk ölçüsü: 1066,7 m.

manıza lüzum yok. Yıllardır” dedim, “kahveyle tereyağlı çöreğin yüzünü gördüğüm yok ya benim...” Bunları söylerken gözümün önüne bir bardak sütlü kahveyle taptaze bir tereyağlı çörek, yanında da başka güzel şeyler geldi... “Uğursuz herif” dedim kendi kendime, “sanki kahveyle tereyağlı çörek yiyerek mi büyüdün? Bir parça kara ekmekle tuzlu ringa midene mi dokunuyor?” Ama gel gör ki o adı batası kör nefsim, inadınaymış gibi boyuna kahveyle tereyağlı çöreği burnuma tutuyordu da ben kahvenin kokusunu, taze, nefis, insanın canına can katan tereyağlı çöreğin tadını duyuyordum!

“Size bir şey diyelim mi, Reb Tevye?” dediler, “Burada böyle duracağımıza arabanıza binsek, siz de zahmet edip bizi, hani, bizim eve, Bojberik’e götürseniz, işin en akıllıcası olurdu belki de. Ne dersiniz buna?”

“Sizin bu teklifiniz” dedim, “hayatı kırık bir testiye benzeten mısra kadar yerinde: Bojberik’ten geliyorum ben, siz de Bojberik’e gitmek istiyorsunuz! Kedi sudan nasıl geçer?”

“E, ne var bunda?” dediler, “Böyle durumlarda ne yapıldığını bilmez olur musunuz? Bilgin bir insan çaresini bulur: Arabasını çevirir, geriye gider. Korkmayın Reb Tevye” dediler, “emin olabilirsiniz: Bizi, Tanrının izniyle, sağ salim evimize götürün, eğer bundan zararlı çıkarsanız, zararlarınız kadar bela gelsin başımıza!”

“Aramice konuşuyorlar” diye düşündüm, “sıradan insanların dili değil bu”, sonra aklıma gene hortlaklar, cadılar, cinler, kolera geldi. “Sersem ağaçkakan oğlu ağaçkakan!” diye düşündüm, “Kazık gibi ne dikilip duruyorsun? Atla arabana, çal atına kamçıyı, savuş git!” Her halde şeytanın işi olacak, ben istemeden ağzımdan şu söz çıkıverdi:

“Binin arabaya!” Kadınlar bunu duyunca hiç de nazlanmadan hemen atladılar arabaya. Ben de öne oturdum, arabayı çe-

